

Magda AELVOET

Lid van de fractie van de Groenen

1. De Belgische aanwezigheid in het Europees Parlement

1.1. Heeft het zin om over een Belgische aanwezigheid in het Europees Parlement te spreken?

Het heeft betrekkelijk weinig zin te spreken over een Belgische aanwezigheid in het Europees Parlement, vermits ieder lid normaal functioneert binnen een politieke fractie van het Europees Parlement en niet in een nationale delegatie. De politieke activiteiten en initiatieven die in het Parlement genomen worden gaan uit van de politieke fracties of van beleidsorganen van het Parlement waarin opnieuw de politieke fracties de lakens uitdelen (de grote fracties hebben uiteraard meer zijtes in deze organen en wegen dus zwaarder door in de besluitvorming).

1.2. Zo ja, wanneer doet zich die voor?

Grosso modo kunnen zich drie situaties voordoen:

1. Eén bepaald lid van de Unie valt een ander lid aan met als uitloper een politiek debat in het Europees Parlement. In dergelijke situatie krijg je bijna automatisch een mobilisatie van Europese parlementsleden uit de twee betrokken lidstaten.

Vb. Een Belgisch rechter beslist een Baskisch echtpaar niet uit te leveren aan de Spaanse autoriteiten. Dit feit heeft aanleiding gegeven tot een hevig debat in het Europees Parlement waarbij alle Spaanse parlementsleden van gelijk welke politieke signatuur hun messen hebben geslepen om de Belgische gerechtelijke beslissing aan te vallen. Alle Belgen, op één uitzondering na, hebben de stelling verdedigd dat de uitspraak van een rechter in een normaal werkende rechtstaat door de politiek niet in vraag wordt gesteld. Het resultaat van het steekspel was een resolutie waarin dankzij de Belgische Europarlementsleden toch belangrijke nuances werden geïntegreerd, maar die het politieke overwicht van de grote Spaanse groep in het Europees Parlement zichtbaar maakte.

2. Een cruciaal nationaal belang staat op het spel.

Bepaalde lidstaten zijn sterk afhankelijk van de Europese Unie voor een belangrijke bron van inkomsten. Concreet vertegenwoordigen de visserij-akkoorden van de EU een vitaal belang voor de Spaanse economie. Telkens het Europees visserij-beleid in het vizier komt staan alle Spaanse parlementsleden klaar voor de strijd. Idem dito wanneer het gaat over de structuurfondsen waaruit bv. Griekenland en Ierland in sterke mate inkomsten puren. Een dergelijk vitaal nationaal belang zorgt voor een opvallende nationale cohesie tussen de parlementsleden van dat betrokken land.

3. Een onverteerd nationaal probleem.

Het staat buiten kijf dat de Turkse bezetting van Griekenland een onverteerd trauma is. Telkens in het Europees beleid een Turkse dimensie opduikt (douane-unie, Cyprus, de uitbreiding van de EU), manifesteert zich een duidelijke nationale Griekse reflex, gaande van extreem-rechts tot extreem-links, die weinig ruimte voor verschillende appreciaties openlaat.

Op Belgisch vlak maken we het soms mee dat naar aanleiding van een Belgisch communautair probleem, Walen en Vlamingen in het Europees Parlement tegenover elkaar komen te staan. Vb. Gemeentelijk stemrecht voor EU-burgers.

1.3. Is die nationale opstelling bij de volksvertegenwoordigers uit andere staten kleiner, groter of gelijk aan deze van de Belgen?

Ik zie niet onmiddellijk overtuigende verschillen. Het land dat het vaakst met gesloten rangen optreedt in het Parlement inzake gemeenschappelijk buitenlands beleid is Griekenland. Indien grote landen een probleem willen aankaarten in de Unie is daar normaal gezien meer mobilisatie rond dan wanneer kleinere landen in het geding zijn. Dit heeft meer met machtsverhoudingen te maken dan met de graad van nationalisme.

1.4. In andere Europese instellingen is er sprake van renationalisering. Is die renationalisering ook merkbaar in het Europees Parlement? En hoe uit zich die dan?

Van alle Europese instellingen is het parlement het minst onderhevig aan de renationalisatie. In feite klaagt het die dikwijls aan. Toch zijn er aanwijzingen dat we in groeiende mate met dit probleem geconfronteerd zullen worden. Dit is vooral het geval bij de dossiers die een nauwe band hebben met de EU-begroting. Zo stelt de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en van de structurele fondsen het probleem van de bijdrage van de lidstaten tot de EU-begroting aan de orde. Het conflict tussen Duitsland en Spanje t.a.v. de structuurfondsen vertaalt zich al in het Europees Parlement. Een zeer recent voorbeeld van renationalisatie is de beslissing van het Europees Parlement zelf, om in de Euromediterrane conferentie naast vertegenwoordigers van het Europees Parlement ook vertegenwoordigers van de nationale parlementen te laten zetelen, terwijl het hier gaat over de parlementaire begeleiding van het Barcelona-proces wat een duidelijk project van de Unie als dusdanig is!

2. De fracties in het Europees Parlement

2.1. In hoeverre kunnen de Europese politieke facties eenzelfde strikte eenheid van organisatie en standpunten garanderen als de partijorganisaties in de nationale parlementen?

2.2. Indien niet, aan welke factoren is dat dan te wijten?

Het is duidelijk dat de politieke facties in het Europees Parlement een minder strikte eenheid van organisatie en standpunten garanderen dan de nationale. Dit is vooral te wijten aan het feit dat de Europese parlementsleden naast de inte-

gratie in hun respectievelijke fractie ook duidelijk rekening moeten houden met de positie die hun partij nationaal inneemt t.a.v. een bepaald politiek probleem. Zo is het opvallend dat inzake milieu-dossiers de Duitse socialisten veel dichter staan bij de groene standpunten dan hun Franse en Spaanse collega's wat er geregeld toe leidt dat de Duitse socialisten inzake milieu anders stemmen dan de socialistische fractie in haar geheel. Dit hangt samen met het feit dat zij verantwoording verschuldigd zijn aan de Duitse publieke opinie die hogere milieu-eisen stelt.

Deze nationale verschillen leiden er geregeld toe dat fracties verdeeld gaan stemmen. Dit neemt natuurlijk niet weg dat politieke fracties rond belangrijke thema's wel degelijk keuzes maken waarrond een relatief grote eenheid van optreden wordt opgebouwd.

Een laatste factor in dit verband is het gegeven dat in tegenstelling tot een nationaal parlement in het Europees Parlement geen scherp afgebakende meerderheid-oppositie-verhouding aanwezig is. Het Europees Parlement heeft in zijn meerderheid geen vertrouwen gegeven aan één regering; het leeft in een driehoeksverhouding: parlement-commissie-Raad en in dat parlement tekenen zich voortdurend wisselende meerderheden af.

2.3. Hoe sterk is het bekwame individuele parlamentslid in het Europees Parlement?

Naar mijn smaak kan een bekwam parlamentslid in het Europees Parlement individueel meer invloed ontwikkelen op politieke resultaten dan in een nationaal parlement. De reden daarvoor is dat voornamelijk bij commissiewerk waar over teksten onderhandeld wordt er meer vrijheid is om een parlamentspositie te ontwikkelen waarin een individu met goede argumenten en goede voorstellen sterk kan doorwegen.

2.4. Door wie wordt de agenda van het Europees Parlement eigenlijk bepaald? En wat is het aandeel van de fracties daarin?

Het Europees Parlement heeft een behoorlijk aandeel in het bepalen van de eigen agenda. Het parlement hanteert zeer geregeld het instrument van mondelinge vragen aan Raad en Commissie gevolgd door een debat en een resolutietekst waardoor de initiatief- en controlefunctie van het parlement wordt waargemaakt. Niet gemotiveerde vragen voor dringende behandeling vanwege de Raad worden afgewezen. Inzake wetgevend werk is er natuurlijk een institutioneel samspel tussen Commissie, Raad en parlement. De Commissie heeft het exclusieve recht wetgevingsvoorstellen uit te werken. Na het Verdrag van Amsterdam mag gesteld worden dat het parlement ongeveer in de helft van de gevallen medebeslissingsrecht heeft verworven samen met de Raad. In de overige gevallen is het de Raad alleen die beslist ofwel met gekwalificeerde meerderheid ofwel met unanimititeit op voorstel van de Commissie. Het parlement kan wel initiatiefrapporten maken waarin de Commissie wordt uitgenodigd wetgevende initiatieven te nemen.

3. Verschillend functioneren van het Europees Parlement met het nationaal parlement

3.1. Welke zijn de belangrijkste verschillpunten in de feitelijke werking van het Belgische en het Europese parlement?

Het belangrijkste verschilpunt is het ontbreken van de scherpe scheidingslijn tussen meerderheid en oppositie. Daardoor is er een grotere speelruimte in het Europees Parlement om in functie van bepaalde voorstellen een meerderheidspositie uit te werken die geval per geval verschilt. Nu eens vormen socialisten, liberalen en groenen een meerderheid, dan weer de christen-democraten met de socialisten tegen alle anderen enz...

Inzake begroting heeft het Europees Parlement in de feiten meer impact op het uitzicht van de Europese begroting dan hun nationale collega's. Zeer geregeld wordt op vraag van het Europees Parlement een nieuwe begrotingslijn gecreëerd om een bepaald probleem aan te pakken bv. begrotingslijn democratie en mensenrechten. Daarnaast gebruikt het Europees Parlement geregeld het begrotingsinstrument om druk uit te oefenen op het beleid van de Commissie: de gelden voor Turkije werden in de reserve geplaatst om de controle van het parlement te vergroten op de besteding van de middelen in Turkije.

3.2. Ligt naast zijn zwakte, ook niet de sterkte van het Europees Parlement in de geringe formele bevoegdheden? Ontleent het daaraan niet de vrijheid van handelen die nationale parlementen moeten ontberen?

Mijn ervaring leert me dat het Europees Parlement in dossiers waarin het geen medebeslissingsrecht heeft een iets grotere vrijheid neemt. Toch mag niet onderschat worden dat het medebeslissingsrecht van het Europees Parlement aanzienlijk is toegenomen en zeer geregeld leidt tot directe confrontaties met de Raad. Er kan niet beweerd worden dat waar het parlement medebeslissingsrecht heeft, dit parlement steeds buigt voor de wensen van de Raad. Als de druk groot wordt draait het parlement wel bij, soms tot mijn bittere ontgoocheling, maar in vele gevallen wordt er zinnig weerwerk geleverd (denk maar aan het chocoladedossier).

De grotere vrijheid van handelen is reëel ook wanneer het parlement formeel bevoegd is.

3.3. In hoeverre is de vrijheid van Europese parlamentsleden groter dan van de nationale parlamentsleden; zijn zij nog meer de trustee, de gevolmachtigden (niet gebonden aan opdrachten of aanwijzingen), dan hun nationale collegae? Of ligt daarin juist de beperking van hun macht?

Door het ontbreken van de scherpe scheidingslijn meerderheid-oppositie bestaat in het Europees Parlement een onderhandelingsruimte waarin fracties autonoom kunnen handelen en individuele leden ook zelfstandiger kunnen optreden. Dit wordt ook zichtbaar in het resultaat. Je krijgt meer de ontwikkeling van de parlementaire reflex die zich wil positioneren tegenover Commissie en Raad. Ook door de afstand tussen de nationale publieke opinies en het Europees Parlement (die dikwijls in het nadeel speelt van het Europees Parlement) ontstaat er ook meer ruimte voor vrij handelen. De beperking van hun macht ligt

veeleer in de bepalingen van de Verdragen die aan het Europees Parlement geregeld een tweederangsrol bezorgden.

3.4. Is er in het Europees Parlement meer plaats voor ideologische/visionaire debatten? Brengen die dan eigenlijk iets bij tot de agendasetting en tot de besluitvorming? En hoe is dat dan te verklaren?

Ik heb in het Europees Parlement meer ideologische debatten en vooral debatten met meer visie meegemaakt dan in het nationale parlement. Dit hangt voornamelijk samen met de maat van de politieke problemen die op Europees niveau aangesneden worden. Indien Europa de uitbreiding naar het Oosten wil realiseren dan komt daar enorm veel bij kijken: visie, geld, structuren, economische en sociale aanpassing enz... Een parlement dat hierin medeverantwoordelijkheid draagt staat dan inderdaad voor een historische situatie. Inzake uitvoering van de uitbreiding heeft het parlement wel degelijk impact gehad en wijzigingen afgedwongen ten overstaan van de Commissie. De uitwerking van een Middellandse-Zeebeleid is een project van lange adem waarbij het gesprek tussen de civiele maatschappij aan de noord- en zuidgrens van de Middellandse Zee van zeer groot belang is. De dossiers van de Wereldhandelsorganisatie, het Multilateraal investeringsakkoord zijn effectief mondiale dossiers die in een nationaal parlement nauwelijks en alleszins niet volwaardig aan bod komen. En zo zou ik nog lang kunnen doorgaan.

4. De functies van het Europees Parlement

4.1. Wat zijn volgens u de belangrijkste realisatie van het Europees Parlement?

Ik zal er drie opnoemen.

1. De consumentenbescherming: in de behandeling van de BSE-crisis heeft het Europees Parlement een doorslaggevende rol gespeeld die tot en met gevolgen heeft gehad voor de structuren van de Commissie en zelfs voor enkele bepalingen van het Verdrag van Amsterdam.

De etikettering van voeding is een domein waarop het parlement consequent het belang van de consument heeft verdedigd door een adequate informatie via etikettering.

Genetisch gewijzigde producten: het parlement blijft druk uitoefenen ten voordele van de volksgezondheid en ten voordele van het informatierecht van de consumenten.

2. Milieubescherming

Europese milieu-actieplannen, bescherming van grondwater, wijziging van samenstelling van brandstof en technische eisen aan wagens enz...

3. Mensenrechten en democratie

In het Europees beleid heeft het parlement de motorfunctie voor het afdwingen van respect voor mensenrechten en democratie in het buitenlands beleid.

4.2. Legitimatie behoort tot de meest belangrijke taken van parlementen. In hoeverre wordt het Europese beleidsniveau, en het Europees Parlement in het bijzonder, aanwezig geacht bij de bevolking? Is de legitimerende taak van het Europees Parlement dan eigenlijk succesvol te noemen?

Het Europees Parlement is minder herkenbaar dan de Commissie en de Raad. Als het Europees Parlement het verschil kan maken in een dossier (medebeslissing) dan wordt het een factor van herkenning. De ingewikkelde besluitvorming waarin het Europees Parlement zelf gevangen zit maakt een duidelijke communicatie met de publieke opinie moeilijk. Het ontbreken van een Europese publieke opinie speelt duidelijk in het nadeel van het Europees Parlement, want succesvolle Europese initiatieven worden maar al te gretig nationaal gerecupeerd. De legitimiteit van het Europees Parlement en van Europa in het algemeen hangt af van zijn effectiviteit. Als Europa echt werkt aan de problemen van de mensen dan zal het ook grotere legitimiteit verwerven. Legitimiteit hangt ook af van het imago en wat dat betreft is het nog altijd zo dat het Europees Parlement gelijk gesteld wordt met geld, protserige gebouwen, waanzinnig hoge salarissen, riante vergoedingen voor Europarlementsleden om maar te zwijgen over onverklaarbaar dure douchecellen.

4.3. Gesteld dat het Europees Parlement plots zou wegvallen wat zijn dan de belangrijkste elementen die teloor zouden gaan?

Het antwoord op deze vraag sluit aan bij 4.1. De terreinen die ik daar aangegeven heb zouden ongetwijfeld sterk lijden onder het plots wegvallen van het Europees Parlement. Het allerbelangrijkste echter is dat de democratie in Europa het zwaarst zou getroffen zijn. We mogen immers niet uit het oog verliezen dat de Europese ministerraad in toenemende mate stemt met gekwalificeerde meerderheid. Zonder democratische controle van het Europees Parlement zou op geen enkele manier de vertegenwoordiging van de bevolking nog één woord te zeggen hebben over bijna 40 % van de wetgeving die rechtstreeks van Europa in het nationaal recht terecht komt. Want nationale parlementen kunnen bij gekwalificeerde meerderheid hun regering niet tot de orde roepen die eenvoudig in de minderheid zou zijn gesteld in de ministerraad. Een Europa zonder democratie is voor mij een draak en zou in nog veel sterkere mate dan nu al het geval is verworden tot een arrogante onvatbare en niet ter verantwoording te roepen beslissingsmachine.

4.4. Behoudens de uitbreiding van de bevoegdheden van het parlement, welke zijn de voornaamste maatregelen of organisatie-elementen die zouden moeten genomen worden om de positie van het Europees Parlement te verbeteren?

Door verdragswijzigingen moet de bevoegdheid van het Parlement worden verruimd zodanig dat alles wat Europees beslist wordt democratisch gecontroleerd en gelegitimeerd wordt door het Parlement. Vervolgens is het absoluut nodig dat de beslissingsprocedures drastisch vereenvoudigd worden, zodat het parlement een duidelijke en goed te communiceren positie heeft in het beslissingsproces. In zijn verschijning moet het Europees gebouw streven naar grotere transparantie en minder protserigheid. Georganiseerde burgers, NGO's, werkgevers- en

werknemersorganisaties bewegen zich al dagelijks op het Europees niveau. Langs wegen van geleidelijkheid zal zich een Europese publieke opinie ontwikkelen die zal participeren en weerwerk zal leveren t.o.v. een Europese regelgeving. Hoe sterker dit netwerk wordt, hoe groter ook de legitimiteit en de zichtbaarheid van het Europees Parlement kan worden.

4.5. In hoeverre is verdere uitbreiding van het Europees Parlement nog mogelijk en in hoeverre gaat dergelijke uitbreiding het groeiende besluitvormingsaandeel van het Europees Parlement niet teniet doen?

De toetreding van nieuwe landen maakt ook de toetreding van parlementsleden uit die landen noodzakelijk. Uiteraard kan een parlement niet ongebreideld groeien op straffe van onhanteerbaarheid. Hierbij stelt zich het delicate probleem, dat bij inkrimping van het aantal parlementsleden per land de pluraliteit van de samenstelling van de groep der verkozenen niet meer gegarandeerd is. Het zou democratisch gesproken niet goed zijn indien in het Europees Parlement alleen de dominante nationale partijen zouden vertegenwoordigd zijn.